MƏNİM LENİN ORDENİM

ETİBAR ƏBİLOV

(Hekayə)

Əvvəlcə Kolyagilin dəmir darvazalarının səsini eşitdim. Darvazanın zirələri paslanmışdı deyə, eşitdiyim səsdən ətim ürpəşdi. Sonra asfalta zərblə çırpılan dəmir stulun səsi gəldi. Sonra mən Kolyanın stuldan bərk-bərk yapışmış əllərini gördüm. Kolya bütün gücünü qollarına verib özünü stulun qənşərinə tərəf dartdı. Və bu dəfə Kolyanın özünü gördüm. Kolya yenə də həmin zərblə stulu özündən irəli atıb, yenə də irəli dartıdı. Bu vəziyyət daha bir neçə dəfə təkrar olundu və Kolya nəhayət qapılarının ağzında, həyətlərindən küçəyə düşən tut ağacının kölgəsində stulunu sahmanlayıb, sonra da stula əyləşdi. Məndən iki, bəlkə də üç yaş böyük olan Kolya anadan şikəst doğulmuşdu - hər iki ayağından çolaq idi. O, bu stulun köməkliyi ilə hərəkət edə bilirdi. Hərəkət edirdi demək bir qədər düz olmur: Kolya bu stulun köməkliyi ilə sürünürdü desəm, daha düz olmuş olar… Mən (təkcə mən yox, kiçik qəsəbəmizdə hamı) Kolyanı belə görmüşdü.

Belə yeksənək istidə, adamsız və darıxdırıcı küçədə Kolyanı görməyimə sevindim. Çünki Kolyadan yaxşı həmsöhbət bu dəm mənə kim ola bilərdi ki?..

Saat 4 olardı, ya da 5-ə işləyərdi. Bayaq anama acdığımı demişdim. Anam da səhər obaşdan, həyətdə ocaq qalayıb sac üstə bişirdiyi iri bir yuxanın arasına pendir, pomidor və xiyar dilimləri düzüb iri bir dürmək eləmişdi. İndi həmin dürmək əlimdə idi. Bayaq anama acdığımı desəm də, iştaham elə bil birdən-birə yox olmuşdu və mən əlimdə həmin dürmək, uzaqdan-uzağa Kolyaya əl elədim və Kolya da əlinin işarəsi ilə məni yanına çağırdı.

50-55 addım atıb Kolyaya çatdım. Kolya qəsəbəmizdəki əksər ruslar kimi Azərbaycan dilində səlis bilirdi. Ümumiyyətlə, biz həm məhəlləmizdə, həm də qəsəbəmizdə yaşayan ruslarla adətən Azərbaycan dilində danışırdıq. Qəribəsi bu idi ki, kiçik qəsəbəmizdəki ruslar, Azərbaycan dilində səlis danışdıqları halda, biz rusca o qədər də səlis danışa bilmirdik. Bilmirdik deyəndə ki, rusca fikirlərimizi sərbəst ifadə edə bilirdik, amma bir az əvvəl dediyim kimi, rusların Azərbaycan dilində rəvan danışdıqları kimi, biz Azərbaycan uşaqları rus dilində onlar kimi rəvan danışa bilmirdik. Rusların Azərbaycan dilində belə rəvan danışmalarının ən əsas səbəbi,onların ailələrində də çox vaxt Azərbaycan dilində danışmaları idi… Kolyaya çatdım. Qara, ucuz ayaqqabısının üstü yerlə sürünməkdən rəngi getmiş Kolya (Kolya üçün hər ay bir ucuz çəkmə alırdılar), şalvar cibindən ciddi-cəhdlə nəyisə götürmək istəyirdi. Amma cibindəki nə idisə Kolya onu cibindən çıxarmağa çətinlik çəkirdi (Kolya adətən cibindən nəyisə çıxartmaq istəyəndə,bütün bədəni gərilirdi). Şalvar cibindən çıxan nazik, qızılı sərt teldən bildim ki, onun cibindən çıxarmaq istədiyi ya bir nişandır, ya da nişana bənzəyən başqa bir şey. Kolyanın bütün diqqəti öz işinə yönəlmişdi, mənə də fikir vermirdi və mən də əlimdə yuxa dürmənci Kolyanın cibindən nə çıxaracağını gözləyirdim. Axır ki, Kolya istədiyinə nail oldu. Kolyanın cibindəki Lenin ordeni imiş. Mən o vaxt 5-ci, ya da 6-cı sinifi bitirmişdim - indi onu dəqiq xatırlaya bilmirəm. Amma hər bir Sovet məktəblisi tək, Lenin ordenini görən kimi, onun həqiqi Lenin ordeni olduğunu bildim. Əvvəla bu ordendən qəsəbəmizdə bir neçə adamın yaxasında görmüşdüm,ikincisi bu ordenin şəkli dərsliklərimizdə var idi, digər tərəfdən də,o vaxt hər gün gecə saat 10-da Moskva televiziyasından yayımlanan "Vremya" adlı xəbərlər proqramında, o vaxt ölkə rəhbəri olan Leonid İlic Brejnev tərəfindən həmin ordenin böyük-böyük vəzifə sahiblərinə, adlı-sanlı adamlara verilməsinə dəfələrlə tamaşa etmişdim… Amma Lenin ordenini bu qədər yaxından görməyim və Lenin ordeninin nə qədər yaraşıqlı,gözoxşayan olduğunu ilk dəfə idi ki, bu qədər yaxından,əyani şəkildə görürdüm. Kolya ordeni əlinə alandan sonra, nəhayət ki, əvvəl mənə,sonra da əlimdəki dürməyə baxdı… O, gözümü mənim əlimdəki dürmənçə, mən isə gözümü onun əlindəki ordenə zilləmişdim. Ürəyimdən o ordendən məndə də olması arzusu keçirdi və Kolyanın əlindəki ordenə baxa-baxa, o ordeni Kolyadan necə almağın yollarını fikirləşirdim… Sən demə, mən keçirdiyim hissi Kolya da keçirirmiş. Amma bir qədər fərqli şəkildə. Mənim ürəyimdən Lenin ordeni keçən kimi,onun da ürəyindən, içərisi pendir, pomidor, xiyar dilimləri ilə "bəzənmiş" dadlı yuxa dürməni keçirmiş.

- Ondan bir az mənə ver də… - Kolya dillədi… Başqa vaxt olsaydı mən sevinə-sevinə dürmənci Kolyaya verərdim və buna görə evdə valideynlərim tərəfindən təriflənərdim də… Çünki Kolyaya nəinki bütün məhəllə,hətta bütün qəsəbəmizin adamları da hörmət edirdilər.Onun xətri,necə deyərlər,hamının yanında əziz idi və bu da əlbəttə onun şikəstliyinə görə idi.

…Amma mən:

-Vermirəm- dedim.

-Nə olar…- Kolya az qala xahiş elədi.

-Özüm yeyəcəm…Acmışam…

-Hamısını istəmirəm ki…Özün nə qədər yeyəcəksən kəs götür,qalanını da ver mən yeyim.

Kolyanın həqiqi mənada olan yalvarışları,mənim Lenin ordenini əldə etmək ümidlərimi artırırdı.

Günəş şüaları altında ordenin üstündə Leninin bərq vuran şəkli,ordenin üzərindəki qızıl sünbüllü zərif naxışlar,Lenin yazılmış hərflərin,sumaxı rəngli oraq çəkicin gözqamaşdırıcı parlaqlığı…gözümü necə tutmuşdusa,birdən-birə qəddar bir adama çevrilmişdim…Yəni Kolyanın yalvarışlarına məhəl qoymayıb özümün də iştahım çəkməyən bir salatlı-pendirli dürmənci ondan əsirgəyirdim.

-Nə olar,o dürməncdən ver də mənə…

-Kolya…

-Nədi?

-Onda gəl belə edək...Mən bu dürmənci verim sənə…Özü də hamısını…Sən də əvəzində o əlindəkini mənə ver.

Kolya əvvəl deyəsən bir şey başa düşmədi…Amma bu bir anlıq oldu.

-Bunu? -Kolya təəccüblə ovcundakı Lenin ordenini göstərdi

-Hə…Onu…

-Al!.. -Doğrusu əvvəl o boyda ordeni belə asanlıqla əldə edəcəyimə inana bilmədim.

-Düz deyirsən?

-Götür… - Kolya əminliklə və sidq ürəklə Lenin ordenini mənə uzatdı.

Ordeni əlimə alanda,yayın bu cırhacır istisində,sanki ürəyimə bir sərinlik yayıldı.

Dürmənci Kolyaya verdim.

Kolya dürməncdən dir dişdəm götürüb iştahla çeynəməyə başladı.

-Əlində niyə tutmusan?

-Nəyi?

-Ordeni.

-Bəs neynim?

-Vur yaxana da.

-Maykama vurum?

-Nə olacaq ki?..Yaxın gəl.

Yaxın gəldim.

-Ordeni ver mənə.Qorxma.Evdə bilirsən ondan nə qədər var? Bunu sənə bagışlamışam.

Ordeni Kolyaya verdim.Kolya əlindəki dürmənci dizlərinin üstünə qoyub,ordeni bir göz qırpımında maykamın yaxasına sancdı.Fərəhimdən yerə-göyə sığmırdım.

-Yaxşıdı?

Kolya baş barmağını şax tutub:

-Vot!- dedi.Yəni əla.

İçərisinə pendir,pomidor,xiyar dilimləri yığılmış yuxa dürməncinə görə Kolya məni təntənəli şəkildə olmasa da,hər halda ürək açıqlığı ilə Lenin ordeni ilə mükafatlandırdı.Təkcə Brejnev kimi qucaqlayıb üç dəfə o üzümdən,bu üzümdən öpmədi.Düzünə qalsa onun məni öpməsini,bu dəm,heç mən özüm də istəmirdim.Çünki Kolyanın dodaqlarının ətrafı başdan-başa pendir,xiyar,pomidor və yuxa qırıntılarına bələnmişdi.

Məhəlləmizin uşaqları yavaş-yavaş Sərdar dayıgilin darvazasının qarşısına yığışırdılar.Bir azdan futbol oynamağa gedəcəkdilər.

-Yaxşı Kolya,mən getdim.

-Hara?

-Uşaqların yanına.

-Bundan evinizdə yenə var?- Kolya yuxanın son tikəsini mənə göstərdi.

Yenə qəddarlığım tutdu,hə desəydim Kolya yenə istəyəcəkdi.Lakin mən hələ evə getmək istəmirdim.

-Yoxdu,Kolya.

-Onda,olanda yenə gətirərsən?

-Gətirərəm.

-Amma əla yaraşır ha.

-Nə?

-Ordeni deyirəm.

Bir neçə addım atmışdım ki,Kolya məni səslədi:

-Bura bax,Ordeni məndən almağını onlara demə ha (məhəlləmizin uşaqlarını göstərdi)...Yoxsa hamısı gəlib məndən orden istəyəcək.

-Deməræm.

Uşaqların yanına gəldim.Maykamın yaxasında Lenin ordeni,özümü uşaqlardan bir yox,bir neçə pillə yuxarı hesab edirdim.Çünki bu uşaqların heç birinin belə ordeni yox idi.

Maykamın yaxasındakı ordeni birinci görən Adil oldu:

-Ay da…Hardan tapmısan bunu?

Bütün diqqətlər mənə,daha doğrusu maykamın yaxasına cəmləndi.Kimi təəccüblə,kimi heyrətlə,kimi həsədlə,kimi də saymazyana maykamın yaxasındakı ordenə baxırdı.

Məndən bir neçə yaş böyük olan,həmişə də özünü məhəllə uşaqlarından böyük kimi aparan,bir qədər də lovğa təbiətli Elxan yaxına gəldi.Əli ilə Lenin ordeninə toxundu.Sanki ordenin həqiqiliyini yoxlayırdı.

-Hardan almısan bunu?

-Sənə nə var -Əlini kənara itələdim.Ondan onsuz da acığım gəlirdi.Özü də,özünü böyük kimi apardığına görə.

-Nə olar…Adamdan söz soruşarlar də…

Elxanın səsindəki yumşaqlıq ürəyimi yumşaltdı.Di gəl ki,Kolyanın -Onlara bir söz demə- sözünü xatırlayıb yalan danışmalı oldum:

-Dayımgilə getmişdim.Dayımın bir dostu var,o bağışladı.

-Necə yəni bağışladı?

-Bağışladı da…Ürəyi istədi bağışladı.

-Özünün idi o orden?

-Bəs kimin olacaq?

Bu vaxt qonşu məhəllədə yaşayan Stepan adlı bir kişi bizim yanımızdan keçirdi.Stepan ikinci dünya müharibəsinin veteranı idi.Qəsəbəmizdə ən səliqəli və ciddi adamlardan biri kimi tanınırdı.Həmişə də,yay-qış,qara kostyumda gəzirdi.Kostyumunun da yaxası müharibədə aldığı orden-medallarla dolu.Biz bilirdik ki,yayın ən cırhacır istisində belə o,qara kostyumunu müharibədə aldığı və şəstlə yaxasında gəzdirdiyi orden-medallara görə geyir.Amma onun Lenin ordeni yox idi.Mən öz Lenin ordenimi ona göstərmək üçün iki addım irəli yeridim,elə dayandım ki,Stepan mənim ordenimi görə bilsin…Qoy görsün ki,mənim bir Lenin ordenim,onun neçə-neçə orden-medalına dəyər.

Və istədiyimə nail oldum.Kişi maykamın yaxasındakı ordeni gördü.Görməyi ilə də sifəti elə dəhşətli bir vəziyyətə düşdü ki…Stepanın üzündəki ifadə o qədər qorxulu idi ki,hətta canımdan soyuq bir gizilti keçdi.Amma həmin an Stepanın canından keçən gizilti deyəsən daha dəhşətli idi və bu dəhşətli giziltinin o,hirslə yerə tüpürüb -Bezobrazie- deməklə biruzə verdi.Və xam at kimi ayaqlarını yerə bərk-bərk vuraraq,deyinə-deyinə uzaqlaşıb getdi.

-O niyə belə edir? -Bəşir təəccüblə soruşdu və məhəlləmizdə mənim ən yaxın dostum olan, eyni sinifdə oxuduğum İlqar:

-Paxıllığından - dedi- Elə bilir bütün ordenləri ancaq o ala bilər.Başqası ala bilməz…

Artıq saat 7-yə qalardı.İş vaxtı qurtarmışdı.Və bu vaxt Kolyanın atası Karpenkonun əlində bir kağız bağlaması işdən gəldiyini gördüm.Bayaqdan ordenimi başqalarına nümayiş etdirmək istəyən mən,hiss etdim ki,həyəcanlanıram.Üzümü uşaqlara tərəf çevirdim ki,Karpenko yaxamdakı ordeni görməsin.Karpenko neft mədənlərində işləyirdi.Bütün məhəllədə onun kimi qaraqabaq,həmişə hirsli görünən,demək olar ki,heç kəslə ünsiyyəti olmayan Karpenkonun qəribə yeri-məyi var idi;elə bil əlləri ilə nəyisə çırmaqlayırdı.Özü də yaman içən idi.Çox içdiyinə görə,arvadı,kök-daha doğrusu şişman,yeriməyə çətinlik çəkən,qaraqabaqlıqda ərindən geri qalmayan Maşa ilə (biz uşaqlar ona tot Maşa deyərdik) tez-tez davaları düşürdü və onların səs-küylü davadalaşları bəzən qonşu küçələrə qədər gedib çıxardı…İndi də Karpenkonun əlindəki kağız bağlamadakı yəqin ki,araq idi.Karpenko üzümüzə belə baxmadan gəlib yanımızdan keçdi…Dərindən nəfəs aldım.Bayaq ki,həyəcanım da keçib getdi.

Daha küçədə qalmağa darıxırdım.İndi də Lenin ordenimi evdəkilərə göstərmək istəyirdim.

İlqara dönüb:

-Mən evə gedirəm -dedim.

-Bəs futbol oynamağa getmirsən? -Adil soruşdu.

-Yox -dedim- Bu gün nədənsə həvəsim yoxdur.

-Daha onun ordeni var,neynir futbolu -Elxan mənə söz atdı.Mən də söz altında qalan deyildim:

-Səndə bu ordendən olsaydı,forsun yerə-göyə sığmazdı.

Məktəb vaxtı biz futbolu ancaq küçəmizdə oynayardıq.Tətil günlərində isə futbol oynamağa məhəlləmizin yaxınlığında yerləşən məktəbimizin idman meydançasına gedərdik.İndi də tətil olduğundan uşaqlar məktəbimizin idman meydançasına getdilər.

Evə gəldim.Atam,anam,bibim,bibim oğlu, qardaş və bacılarım böyük aynabəndimizdə idilər.Ayaqqabılarımı çıxarıb şəstlə içəri keçdim.Yaxamdakı ordeni birinci olaraq məndən kiçik qardaşım gördü:

-Bunun ordeninə bax!

Hamı dönüb mənə baxdı.Atam qəzet oxuyurdu.Gözünü qəzetdən ayırıb,eynəyinin altından maykamın yaxasındakı ordenə baxa-baxa:

-Hardandı bu səndə? -deyə soruşdu.

-Kolya verib.

-Kolya kimdi?

-Karpenkonun oğlu.

-Aç onu yaxandan.

-Özü bağışladı.

-Dedim ki,aç.

-Əvəzində yuxa vermişəm- Təslim olmaq istəmirdim.

-Eşitmirsən sənə nə deyirəm? -Atamın səsinin ahəngindən vəziyyətin nə qədər ciddi olduğunu anladım.

Ordeni açdım.

-İndi də o ordeni apar qaytar yiyəsinə.

-Yuxa verib almışam- Ordeni özümdə saxlamaq üçün sonuncu cəhdimi edirdim.

-Bu dəqiqə apar qaytar…Bu dəqiqə!

Başa düşdüm ki,artıq məsələ həll olunub.Ordeni geri qaytarmalı idim.Hökmən.

Kor-peşman ayaqqabılarımı geyindim.

Yenə də atamın səsini eşitdim:

-Özü də Kolyaya yox,Karpenkonun özünə qaytar.Eşitdin?

- …

-Eşitdin?! -Atam səsini qaldırdı.

- Eşitdim- dedim.

Kor-peşman küçəyə çıxdım.Yaxşı ki,uşaqlar küçədə deyildi…Ürəyim qan ağlaya-ağlaya Karpenkogilə gedirdim.Ordendən ayrılmaq mənə o qədər ağır idi ki…

Kolyagilin qapısına az qalmış evlərindən gələn dava-dalaş səsini eşitdim (Bu istidə qapıların bağlamışdılar.Səs-küy açıq pəncərədən gəlirdi).Həyətə keçdim.Maşanın qəzəbli səsi gəlirdi:

-Az iç də bu ….

-Zamolçi.

-Nə zamolçi.Bu qədər içmək olar? Hər gün içirsən.

-Yaxşı edirəm.

-Mən səndən şikayət edəcəm.Ya budu jalovatsya milisiyu…Prokurora deyəcəm.

-Nu idi...Çevo jdyoş- Karpenko ironiya qarışıq hirslə qışqırdı.

Və mən daha bu mərəkəyə qulaq asa bilməzdim:

-Ded Karpenko- Hündürdən səsləndim- Ay ded Karpenko!

Səs-küydən mənin səsimi eşitmirdilər.

Yenə çağırdım.Yenə eşitmədilər.Məcbur olub qapını döydüm.

Karpenko susdu.Amma Maşa dayanmadan deyinirdi:

-Tı nostayaşiy alkoqolik!

Karpenko qapını açdı və zəhrimar sifəti ilə mənə baxdı.

-Bunu atam verdi.

Karpenko heç nə başa düşmədən əlimdəki ordenə baxdı.

Maşa isə dayanmadan elə hey deyinirdi…

Heç nə başa düşməyən Karpenko geri çevrildi,hirslə iki addım irəli yeridi,arvadının üstünə qışqırdı.Yenidən mən dayandığım yerə- qapının ağzına gəldi…

Orden hələ də əlimdə idi.

-Bunu atam göndərdi.

(ardı növbəti sayımızda)